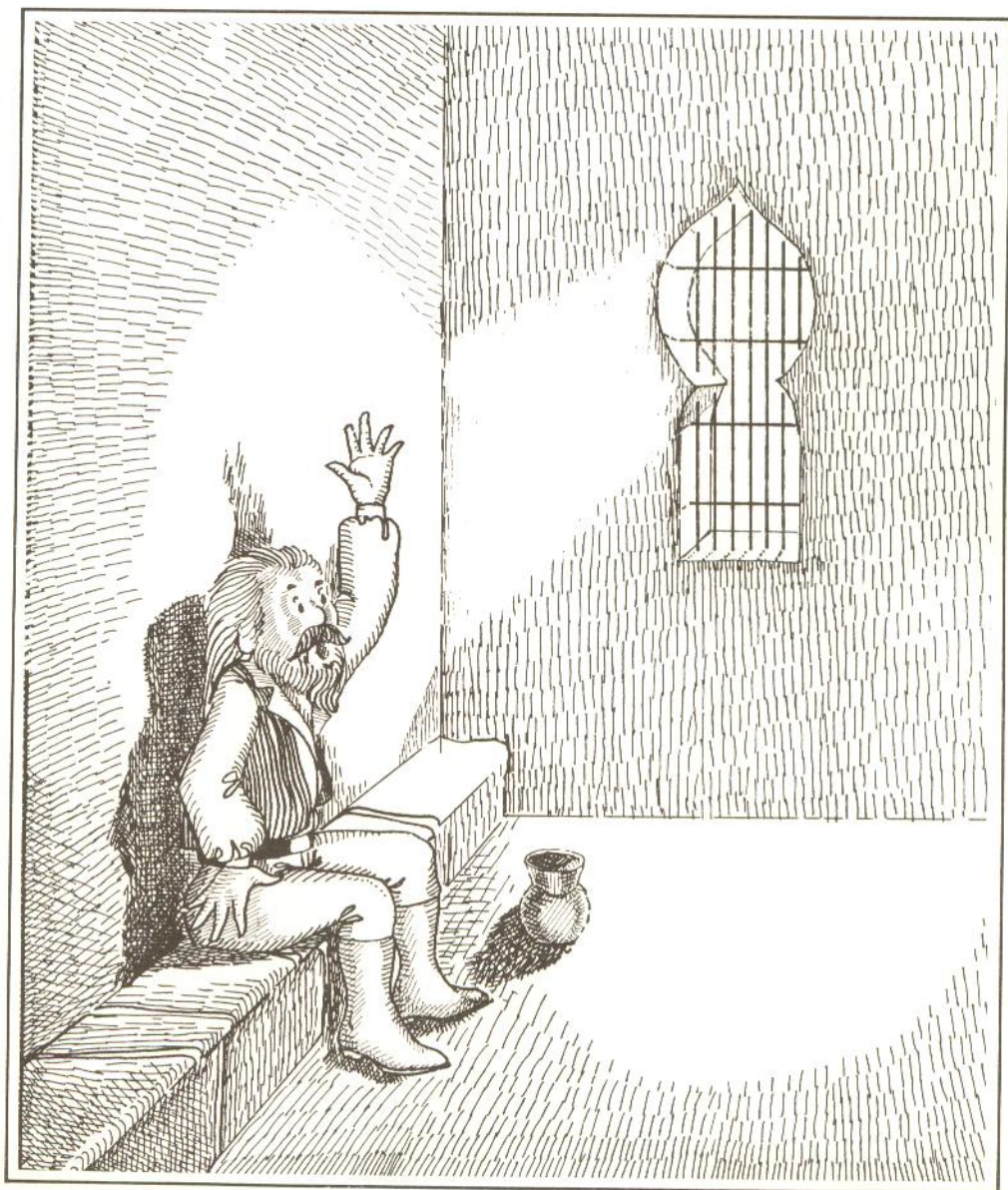

EL RESCAT DE SANT ESTEVE

quest és el miracle del gloriós protomàrtir sant Esteve mentre el noble Galceran de Pinós estava pres en terra de moros.

L'any 1147 de l'Encarnació de Jesucrist fou feta armada per l'egregi senyor Ramon Berenguer, príncep d'Aragó i comte de Barcelona, per anar devers Almeria contra les gents bàrbares i infidels.

I per l'esmentat senyor foren cridats tots els barons del Principat de Catalunya que anessin amb ell a la dita armada. Entre els quals fou cridat el molt noble Galceran de Pinós, que hi anà, i fou elegit almirall d'aquella armada.

Quan tots ja eren sobre el setge de la ciutat d'Almeria s'esdevingué batalla contra els moros, i en ella fou pres, entre d'altres, el dit noble baró Galceran de Pinós. I un company seu, anomenat Santcerní, senyor del castell de Sull, situat dins els termes de la baronia de Pinós, veient que el seu senyor era fet presoner pels moros, el seguí; el baró prou li digué que se'n tornés, però Santcerní li digué que el seguiria fins a la mort. I així mateix fou fet presoner pels moros l'esmentat Santcerní. I tan aviat com els tingueren presos els tragueren de la ciutat esmentada i els portaren a un altre lloc de terra endins dels moros, on els tenien empresonats.

Passats alguns dies, el príncep d'Aragó i comte de Barcelona, amb els seus barons, assetjà la ciutat d'Almeria i la prengué i l'abissà. I, fet això, se'n tornaren tots al Principat de Catalunya. I el noble Galceran de Pinós romangué a la seva presó, i hi estigué pres per espai de cinc anys, i més.

Com que l'esmentat Galceran tenia pare, que es deia Pere Galceran de Pinós, i com que aquest estava ple de tristor i amb gran desolació pel captiveri del seu fill; desitjant molt que aquest sortís del poder i domini dels infidels, escrigué suplicant al comte que li volgués fer la mercè d'indagar on es trobava amb certesa el seu fill Galceran, i si hi havia manera possible de rescatar-lo. Pervinguda la lletra al comte, i tenint aquest present que precisament el baró Galceran de Pinós havia estat captivat mentre estava al seu servei, prestament féu armar una galiota, que trameté als reis d'Almeria i de Granada, als quals pregava que li certifiquessin si el noble baró de Pinós era viu, i on era. I, si era viu, que li fessin saber què demanaven pel seu rescat.

Seguidament el rei d'Almeria contestà al comte de Barcelona com el baró de Pinós era viu, i que el seu rescat valia les coses següents, és a dir: cent mil dobles d'or; cent draps d'or de tauris; cent cavalls blancs; cent vaques bragues; i cent nines poncelles o verges. I que d'altra manera el baró Galceran de Pinós no podia ésser deslliurat de la seva presó.

Tan aviat com el comte rebé la resposta amb la galiota esmentada, de seguida la trameté a Pere Galceran de Pinós, pare del presoner. I havent-se aconsellat aquest senyor sobre aquell rescat, li fou recomanat que vengués tanta propietat del seu patrimoni que abastés a rescatar el seu fill. I Berenguera de Montcada, que era mare de l'esmentat Galceran de Pinós, prometé de donar tot el seu dot per tal de recobrar-lo, i el donà. I efectivament, l'esmentat noble Pere Galceran de Pinós vengué del seu patrimoni tot allò que calgué; i així, per la misericòrdia de Déu, abastà tot el que havia de menester per al rescat, exceptuant que no tenia les cent nines poncelles. Per això Pere Galceran de Pinós féu ajustar els homes de la seva terra a la baronia de Pinós, i els contà com el rei d'Almeria exigia tot aquell rescat per al seu fill, i que ja ho tenia tot, exceptuant les cent nines poncelles. Per això ell demanava als seus vassalls que l'aconsellessin sobre aquesta dificultat i l'ajudessin. I tots els seus vassalls, graciosament, li prometeren que li donarien les cent nines poncelles.

I de fet li donaren cent filles llurs per al rescat de Galceran de Pinós, que era el seu fill i llur senyor; de tal manera que, aquells, que en tenien tres, li'n donaven dues; i aquells que en tenien dues li'n donaven una i aquells que en tenien una la sortejaven per si hi aniria o no. Les quals cent donzelles foren trobades a la baronia de Pinós, és a dir: al castell de Saldes, i al castell de l'Aspà, i al castell de Vilanova i de Banat, i a la Vall de Gòsol, i al castell de Gisclareny, i al castell de la Vall de Bagà.

Quan Pere Galceran tingué tot el rescat aparellat foren elegits alguns prohoms de la dita baronia de Pinós per menar el rescat esmentat i les cent donzelles al dit rei d'Almeria, per recobrar llur senyor. Entre els quals fou elegit per capità el batlle del castell de Bagà. Els quals prohoms i donzelles, amb grans plors i llàgrimes, prengueren comiat del noble Pere Galceran de Pinós, pare de Galceran de Pinós captiu, i de tots llurs amics, i emprengueren el camí amb tot el rescat. I per llurs jornades arribaren a Tarragona, on esperaven una nau que era al port de Salou a descarregar, per tal que s'hi recollís tot el rescat.

Mentrestant el baró presoner, inspirat per la gràcia de Déu, continuament féu oració al gloriós màrtir sant Esteve que li recaptés la gràcia de Déu Nostre Senyor perquè, amb la seva gran clemència i pietat, el volgués treure de les presons on era i del poder dels infidels; i el volgués tornar en poder dels seus

amics, on el sant nom de Déu era lloat i beneït; i havent continuat la dita oració per llarg temps, la potència divina, que mai no falla en aquells que de bon cor la reclamen, permeté que un vespre, és a dir, la nit abans que l'esmentat rescat s'havia de recollir a la nau esmentada, s'esdevingués una gran claror dins la presó on Galceran de Pinós estava pres; enmig de la qual aparegué el benaventurat màrtir sant Esteve, vestit de diaca, el qual ell havia reclamat tant de temps. En veure tanta claror dins la presó on era, el baró s'espaió, però l'esmentat màrtir li digué:

— No tinguis por, fill meu, perquè Déu Nostre Senyor m'ha feta tanta de gràcia perquè jo et tregui de la presó; i això mitjançant la teva pregària que tu tant de temps m'has fet, perquè sóc el teu patró sant Esteve, que tu has reclamat tant. Per això, vine amb mi, i no tinguis por de res.

I així el prengué per la mà per treure'l a fora de la dita presó, perquè a la seva porta hi havia molts guàrdies, els quals oïren la remor de les paraules que sant Esteve deia al baró esmentat, de la qual cosa tots els dits guàrdies estaven molt meravellats. Però ni Déu Nostre Senyor, ni sant Esteve, no volgueren que tinguessin poder d'entrar a la presó esmentada, fins que el sant n'hagué tret el baró.

Quan el companyó del baró veié que el seu senyor sortia de la presó, el cridà i li digué:

— Senyor, que us plagui quan ja sigueu a la vostra terra, que us recordeu de mi.

I el baró li digué que veritablement ell no l'abandonaria, de la mateixa manera que Santcerní no l'havia volgut abandonar quan l'havien empresonat, i li prometé que l'esperaria. I li digué que si tenia algun sant en devoció, que el reclamés, perquè es tenia per dit que l'ajudaria, de la mateixa manera que sant Esteve havia fet amb ell per haver-lo tant reclamat. I immediatament l'esmentat companyó del baró s'agenollà, i de bon cor reclamà sant Genís, que era copatró del seu castell, que si l'ajudava i el treia de la presó, que li donaria tant que tostemps faria memòria d'ell. I immediatament l'esmentat sant Genís, vestit en forma d'àngel i portant ales, li aparegué; i juntament els dos sants tragueren el baró i el seu companyó de l'esmentada presó. I es trobaren al port de Salou el mateix matí quan, a trenc d'alba, el rescat s'havia de recollir: de tal manera que no saberen com hi foren vinguts.

I aquella matinada, quan el baró i el seu companyó es trobaven a l'esmentat port de Salou, els damunt dits prohoms, amb les cent donzelles esmentades i la resta del rescat, sortien de la ciutat de Tarragona i anaven a l'es-

mentat port de Salou per recollir-se. I el baró i el seu company, trobant-se al port de Salou, en partiren; i feren via devers la ciutat de Tarragona, quan pel camí trobaren el rescat. Llavors, el noble baró Galceran de Pinós demanà als prohoms que el menaven on el portaven. I li respongueren que anaven a recollir-se al port de Salou per anar a rescatar llur senyor que es trobava pres en poder del rei d'Almeria. Llavors, el baró encara els preguntà com es deia llur senyor que es trobava pres en poder del rei esmentat. I els prohoms li digueren que era anomenat Galceran de Pinós. Llavors el baró esmentat, oïnt aquestes paraules i veient les esmentades nines poncelles que anaven a poder dels infidels, esclatà a plorar i digué que fessin girar tot el rescat, car ell era llur senyor, el qual ells anaven a alliberar.

I els explicà com Déu Nostre Senyor, per mercè de sant Esteve, li havia atorgat tanta gràcia que el sant esmentat l'havia tret del poder dels infidels. I efectivament, els prohoms que menaven el rescat conegueren que era llur senyor i s'agenollaren i li besaren les mans. I amb gran goig, tots ensems se'n tornaren a Tarragona; i quan foren dins la ciutat, el baró prengué dels diners del rescat i féu vestir totes les dites donzelles la meitat de verd i de vermell. I havent-les vestides totes, se n'anà amb tot el rescat esmentat a la ciutat de Barcelona, on era el seu príncep i senyor, el comte de Barcelona. I aquí se li presentà i el príncep el ben acollí. I havent-hi romàs alguns dies, en prengué comiat i se'n vingué a la seva terra, és a dir, a la baronia de Pinós, al lloc de Bagà, on era el senyor son pare i on havia votat que aniria primerament, perquè sant Esteve és cappatró de l'esmentat lloc de Bagà.

I des de tan lluny com el senyor baró albirà l'església de Sant Esteve s'agenollà, i caminà de genolls nus fins a l'església esmentada prop de mitja llegua; de la qual cosa resultà que durant un any i mig no pogué cavalcar, dels genolls i les cames que s'havia gastat en la dita anada de genolls fins a l'església. I ja estant al castell de Bagà, no volent oblidar la gran gràcia que sant Esteve li havia feta, de seguida donà a l'esmentada església de Bagà i perpètuament la meitat del delme que ell prenia a la parròquia de Bagà. I féu gràcia als masos d'aquells que havien tramès llurs filles per rescatar-lo, establint que perpètuament totes les dones que naixerien dels dits masos fossin franques de la remença que feien i havien acostumat de fer al dit senyor. I d'altra part col·locà totes les dites donzelles en matrimoni, dotant-les dels seus béns propis.

I el companyó Santcerní, així mateix, per la gràcia que sant Genís li havia feta recaptant de Déu Nostre Senyor que fos alliberat de la seva presó, donà perpètuament a l'església de Sull, que és dins la baronia de Pinós, la meitat de la llevada del delme que ell prenia de la dita parròquia de Sant Genís.

I després, l'esmentat noble baró visqué per espai de molts anys

i tingué fills i filles, dels quals davalla en dreta línia tot el llinatge de la casa de Pinós. I quan vingué el temps de la seva fi, renuncià tot el seu patrimoni a favor dels seus fills, i féu hereu el més gran; i després es féu portar al monestir de Santes Creus, on prengué l'hàbit de monjo i aquí morí al cap de pocs dies, i fou enterat, i reposa a la seva tomba, ensems amb els altres barons, els quals Déu dona la seva santa glòria pels segles dels segles Amén.

I no solament l'esmentat Galceran de Pinós, sinó també alguns dels seus fills i néts amb llurs mullers, i d'altres de la casa de Pinós que han elegit la seva sepultura a l'esmentat monestir de Santes Creus, són tinguts per benefactors del dit monestir i l'han ajudat molt, donant grans quantitats de llurs riqueses i han edificat el monestir; on han instituït i bastit una capella a honor del gloriós sant Jaume apòstol, volent que en les misses que es diuen a l'esmentada capella es faci commemoració de tots els qui són del dit llinatge de Pinós; i que continuament cremi una llàntia davant la dita capella, i que cremi una candela davant l'altar de Santa Maria. I en el mes d'agost de cada any es fa un aniversari general al monestir per tots els de la casa de Pinós i en aquest dia hi ha d'haver pitança al monestir.

Els Pinós han donat al dit monestir el lloc de Palau amb tots els seus drets i rendes, situat al comtat de Cerdanya. Encara més, li donaren el lloc de Gavarret. Però com que l'esmentat lloc de Gavarret era prop de la baronia de Pinós, per successió de temps fou fet canvi amb l'esmentat monestir pel castell i terme de Montalbà; és a dir, que el lloc de Gavarret tornava a la casa de Pinós, i el castell i terme de Montalbà, situat a l'Urgell i que era de la dita casa de Pinós, avui és de l'esmentat monestir de Santes Creus.

I encara més, han donat al monestir la part del delme que els Pinós prenen a la vila de Tàrrega, el terme de Mor i a Vilagrassa, i d'altres coses. I després, els que han succeït en la dita casa i baronia de Pinós han lloat i confirmat tot això i tot el que per llurs predecessors havia donat i atorgat a l'esmentat monestir de Santes Creus, on continuament participen dels sacrificis, oracions i beneficis que s'hi celebren i es fan de dia i de nit, i mitjançant els quals puguin haver els vius la gràcia de Déu Nostre Senyor en aquesta vida present, i els difunts la glòria eterna, pels segles dels segles. Amén.